

การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการตรวจสอบหรือจำกัด การเดินทางของบุคคล (Electronic Monitoring) หรืออุปกรณ์ EM ในการขอลปล่อยตัวชั่วคราว¹

สุณิสา จิตราวุธ²

จากการศึกษาเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคล (Electronic Monitoring) หรืออุปกรณ์ EM ในการขอลปล่อยตัวชั่วคราวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ปัญหาและแนวทางแก้ไข ในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบหรือจำกัด การเดินทางของบุคคลในการปล่อยชั่วคราว มาใช้กับการปล่อยชั่วคราว รวมทั้งหาแนวทางการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาระบบกฎหมายไทย เพื่อให้กฎหมายเรื่องการปล่อยชั่วคราวโดยการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบหรือจำกัด การเดินทางของบุคคลมีความชัดเจนและมีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสำนักงานศาลยุติธรรมอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 แห่งพระราชมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 เริ่มนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมาใช้ในการปล่อยตัวชั่วคราว (Electronic Monitoring) หรืออุปกรณ์ EM มาใช้แทนการวางเงินประกันเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2561 จึงอาจมีปัญหาค้างข้องที่ยังไม่มีความชัดเจน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาปัญหาอย่างเข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อให้การนำมาใช้กับผู้ขอปล่อยตัวชั่วคราวให้เกิดประโยชน์โดยรวมมากยิ่งขึ้น สามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็นดังนี้

1. ปัญหาการปล่อยตัวชั่วคราวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลในการปล่อยชั่วคราว (Electronic Monitoring) หรืออุปกรณ์ EM ไม่มีระบบประเมินความเสี่ยงและมาตรการกำกับ ดูแลหลังปล่อยชั่วคราวมาใช้ ทำให้ผู้พิพากษาไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างเพียงพอ ไม่มีเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานและที่เป็น วิทยาศาสตร์ให้อ้างอิงได้ในการสั่งปล่อยหรือไม่ปล่อย ไม่มีมาตรการกำกับดูแลสนับสนุนหลังการปล่อยตัวชั่วคราว

2. ปัญหาการวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลในการปล่อยชั่วคราว (Electronic Monitoring) ไม่มีการไต่สวนคำร้องก่อน

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง การใช้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการตรวจสอบหรือจำกัด การเดินทางของบุคคล (Electronic Monitoring) หรืออุปกรณ์ EM ในกาขอลปล่อยตัวชั่วคราว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์ จตุพร วงศ์ทองสรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ จรัส เล็งวิทยา และ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3. ปัญหาไม่มีบทลงโทษสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีหรือฝ่าฝืนเงื่อนไขในระหว่างปล่อยชั่วคราวหรือทำลายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

4. ปัญหาไม่มีหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการบังคับตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลในคดีอาญา

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการตรวจสอบหรือจำกัด การเดินทางของบุคคล (Electronic Monitoring) หรืออุปกรณ์ EM ในการขอลปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษาดังนี้

1. การปล่อยตัวชั่วคราวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลในการปล่อยชั่วคราว (Electronic Monitoring) หรืออุปกรณ์ EM ควรมีระบบประเมินความเสี่ยงและมาตรการกำกับดูแลหลักปล่อยชั่วคราวมาใช้ เพื่อให้ผู้พิพากษามีข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน โดยเป็นข้อมูลความเสี่ยงตามหลักวิชาการและเป็นวิทยาศาสตร์ ดังเช่นระบบการปล่อยตัวชั่วคราวของกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา และศาลในระบบสหพันธรัฐหรือศาลของรัฐบาลกลางทั้ง 94 แห่งทั่วประเทศที่สามารถปล่อยคนได้มาถึงร้อยละ 90 ของคนที่ถูกจับมาทั้งหมด และศาลปล่อยทุกคนโดยไม่มีประกัน อีกทั้งบรรดาผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวทั้งหมดมีถึงร้อยละ 90 ที่มาศาลตามกำหนดนัดและไม่ก่อเหตุร้ายในระหว่างปล่อยชั่วคราวอันเป็นสถิติที่ดีกว่าการปล่อยโดยเรียกหลักประกันมาก อีกทั้งเมื่อใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แล้วไม่พึงเรียกประกันอีก เพราะทั้งสองมาตรการมีวัตถุประสงค์เดียวกัน เมื่อใช้พร้อมกันจะเป็นซ้ำซ้อน และโดยเฉพาะอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ อุปกรณ์ EM ของประเทศไทยในขณะนี้ เป็นลักษณะกำไรข้อเท็จจริงรัฐจะต้องจัดหาอุปกรณ์ให้ ไม่พียงนำมาใช้พริ้วพร้อมกับคดีได้ก็ได้ เพราะจะทำให้เสียทรัพยากรไปโดยใช้เหตุ เนื่องจากอุปกรณ์ดังกล่าวมีต้นทุนสูง จึงเห็นควรให้คดีที่มีความเสี่ยงในการหลบหนีปานกลาง และ คดีที่มีความเสี่ยงในการหลบหนีสูงเท่านั้น เพราะหากเป็นคดีที่มีความเสี่ยงในการหลบหนีสูงมาก ผู้พิพากษาก็ไม่ควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว สำหรับคดีที่ไม่มีความเสี่ยงในการหลบหนีผู้พิพากษาก็ควรให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือหลักประกัน อีกทั้งการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรืออุปกรณ์ EM ในการปล่อยชั่วคราวอาจมีผลกระทบอย่างลึกซึ้งและในบางครั้งก็ละเอียดอ่อน อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อาจทั้งรบกวนและก่อผลร้ายต่อความสัมพันธ์ส่วนตัวและการทำงานของผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงควรใช้เฉพาะคดีที่จำเป็นเท่านั้น ในต่างประเทศจึงมีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์น้อยครั้งมากเช่นในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เมืองหลวงของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นเมืองใหญ่มีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพียง 15 เครื่องต่อปีเท่านั้น ในขณะที่การปล่อยตัวชั่วคราวในประเทศไทยปัจจุบันให้การปล่อยตัวโดยให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรืออุปกรณ์ EM ไปแล้ว 6,374 เครื่อง

2. การวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดย ควรมีการไต่สวน ควรแก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ให้มีหลักเกณฑ์การวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราวที่มีความ

ชัดเจน มีการไต่สวนคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในทุกคดีที่มีการขอปล่อยชั่วคราวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และเมื่อใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แล้วไม่พึงเรียกหลักประกันอีก เพราะทั้งสองมาตรการมีวัตถุประสงค์เดียวกันเมื่อใช้พร้อมกันจึงเป็นการซ้ำซ้อน และมีการแต่งตั้งทนายความให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาล ตั้งแต่ครั้งแรกที่มาศาล ดังเช่นในระบบของดิสทริกต์ ออฟ โคลัมเบีย และระบบศาลสหพันธรัฐ เป็นระบบที่อนุญาตให้มีการขังเพื่อ ป้องกันอันตรายได้ควรจัดให้มีการไต่สวนเพื่อรับฟังคู่ความทุกฝ่าย โดยรัฐมีการระดมทุนโดยต้องแสดงพยานหลักฐานที่ชัดเจนน่าเชื่อว่า เงื่อนไขหรือมาตรการใดที่ผ่อนคลายนี้นี้ไม่อาจรับมือกับความเสี่ยงที่กล่าวหาเพื่อตรวจสอบข้อกล่าวหาของรัฐ และในขณะที่การไต่สวนเพื่อรับฟังคู่ความทุกฝ่าย เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับประโยชน์จากระบบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจำต้องมีทนายความคอยช่วยเหลือ สิทธิในการมีทนายความจึงเป็นสิทธิที่ไม่อาจยกเว้นได้

3. ควรกำหนดให้การหลบหนีหรือฝ่าฝืนเงื่อนไขในระหว่างปล่อยชั่วคราวหรือทำลายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลในการปล่อยชั่วคราว (Electronic Monitoring) หรืออุปกรณ์ EM เป็นความผิดอาญาเพิ่มอีกฐานหนึ่ง ดังเช่นกฎหมายของดิสทริกต์ ออฟ โคลัมเบีย ที่กำหนดให้การหลบหนีหรือฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว เป็นความผิดอาญาเพิ่มเติมด้วยอีกฐานหนึ่ง และยังผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้อีก เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่คิดจะหลบหนีจะไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร แม้การปล่อยชั่วคราวจะไม่มีการทำสัญญาประกันหรือวางหลักประกันไว้เลยก็ตาม

4. ควรมีการตั้งหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการบังคับตามคำสั่งหรือคำพิพากษาในอาญา เพื่อติดตามจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีในระหว่างได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวและบังคับตามสั่งกับคำพิพากษาของศาลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่น The U.S. Marshals Service (Court Marshal) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงยุติธรรม (Department of Justice) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. หรือดิสทริกต์ ออฟ โคลัมเบีย นั้น อัตราการหลบหนีหรือฝ่าฝืนเงื่อนไขในระหว่างปล่อยชั่วคราวต่ำมาก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคนมีความเชื่อหรือทัศนคติว่าการหลบหนีหรือฝ่าฝืนเงื่อนไขในระหว่างปล่อยชั่วคราวไม่มีประโยชน์เพราะในทางปฏิบัติเมื่อมีการหลบหนีหรือฝ่าฝืนเงื่อนไขจนศาลต้องออกหมายจับแล้ว หมายจับของศาลจะไปปรากฏในระบบข้อมูลของตำรวจทั่วประเทศในทันที และเมื่อตำรวจพบหรือจับตัวผู้ต้องหาไม่ว่าในคดีใดมาได้ก็จะต้องตรวจสอบกับฐานข้อมูลหมายจับก่อนทุกครั้ง อันทำให้เพิ่มโอกาสในการจับกุมผู้หลบหนีมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม. เอกสารประกอบการสัมมนา โครงการสัมมนาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรจากภาครัฐและผู้มีอำนาจสั่งใช้อุปกรณ์เครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิด ประจำปี พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: กรมคุมประพฤติ.
- ชีต้า ธนฐิติวงศ์. “การควบคุมผู้ต้องโทษโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- ธัญญา ชันติกุล. “การปฏิบัติการปล่อยชั่วคราวด้วยระบบประเมินความเสี่ยงและกำกับดูแลเมื่อเงินไม่ใช่ว่าคำตอบอีกต่อไป.” ข่าวเนติบัณฑิตยสภา.
- _____. “อิสรภาพราคาแพงสำหรับคนจน: การปล่อยชั่วคราวสภาพปัญหาและหนทางแก้ไข (ตอนที่1).” นิตยสารสำนักงานศาลยุติธรรม ตุลาคม 3, 61 (กันยายน-ธันวาคม 2557).
- ธชานันต์ ดันบุญเจริญ. “บทบาทและหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยของศาล.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- นันทน์กัฏฐ์ สุปิยะพันธ์, ประทีป ทับอิตตานนท์และสอาด หอมมณี. “การปล่อยชั่วคราวโดยการนำมาตรการคุมขังแบบไม่ควบคุมตัว โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (PROVISIONAL RELEASE BY APPLYING THE NON-CUSTODIAL MEASURES USING THE ELECTRONIC MONITORING (EM)).” วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี (2561).
- ปาลิตา มณีโชติ. “ปัญหาการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราว จำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาล.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2561.